
Kennisoverdracht stalboekjes

M. Groot

RIKILT

WAGENINGENUR

Kennisoverdracht stalboekjes

M. Groot

Dit onderzoek is uitgevoerd door RIKILT Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoekthema BO Agro Diergezondheid, projectnummer BO-20-009-033.

RIKILT Wageningen UR
Wageningen, april 2016

RIKILT-rapport 2016.002

Groot, M.J., 2016. *Kennisoverdracht stalboekjes*. Wageningen, RIKILT Wageningen UR (University & Research centre), RIKILT-rapport 2016.002. 18 blz.; 0 fig.; 0 tab.; 1 ref.

Projectnummer: 125 7333 901

BAS-code: Bo-20-009-033

Projecttitel: Kennisoverdracht stalboekjes

Projectleider: M.J. Groot

© 2016 RIKILT Wageningen UR

Het is de opdrachtgever toegestaan dit rapport integraal openbaar te maken en ter inzage te geven aan derden. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het RIKILT Wageningen UR is het niet toegestaan:

- a. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport gedeeltelijk te publiceren of op andere wijze gedeeltelijk openbaar te maken;*
- b. *dit door RIKILT Wageningen UR uitgebrachte rapport, c.q. de naam van het rapport of RIKILT Wageningen UR, geheel of gedeeltelijk te doen gebruiken ten behoeve van het instellen van claims, voor het voeren van gerechtelijke procedures, voor reclame of antireclame en ten behoeve van werving in meer algemene zin;*
- c. *de naam van RIKILT Wageningen UR te gebruiken in andere zin dan als auteur van dit rapport.*

Postbus 230, 6700 AE Wageningen, T 0317 48 02 56, E info.rikilt@wur.nl,
www.wageningenUR.nl/rikilt. RIKILT is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

RIKILT aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

RIKILT-rapport 2016.002

Verzendlijst:

- Min. EZ C. Steegmann-Roodenburg

Inhoud

	Woord vooraf	5
	Samenvatting	7
	Aanbevelingen	9
1	Inleiding	11
	1.1 Aanleiding en uitgangspunten	11
2	Materiaal en methoden	12
3	Resultaten	13
	3.1 Resultaten enquête VHL 2014	13
	3.2 Workshops en lezingen	14
	3.3 Publiciteit	14
	3.4 Bedrijfsleven	15
	3.5 Onderwijs	15
4	Discussie	16
	Literatuur	17

Woord vooraf

Vanaf 2009 zijn er stalboekjes op de markt, gidsen voor veehouders en dierenartsen met middelen en methoden om dieren gezond te houden. De eerste stalboekjes waren gericht op de biologische veehouderij, maar de laatste jaren zijn ze ge-update voor de gangbare veehouderij, om ook daar bij te kunnen dragen aan het verminderen van het gebruik van antibiotica. De vraag is of deze kennis voldoende beschikbaar komt voor de sector. Hiervoor hebben studenten van Van Hall Larenstein een opdracht gemaakt met een stakeholder analyse en aanbevelingen. We danken hier alle betrokkenen voor hun medewerking.

Samenvatting

Dit rapport gaat in op de mogelijkheden voor kennisverspreiding van informatie die in de stalboekjes is weergegeven. De eerste stalboekjes waren bedoeld voor de biologische sector en werden als pdf via internet verspreid. Ondanks de vrije beschikbaarheid leek de kennis niet goed beschikbaar was voor de veehouders. Oorzaken hiervoor waren de 1) grote bestanden, mensen printen grote bestanden niet graag uit, 2) veehouders gaan liever niet experimenteren zonder steun van hun dierenarts, en 3) de dierenartsen hebben weinig kennis van natuurproducten.

Uit een enquête van VHL bij stakeholders in 2014 over gebruik van kruiden in de melkveehouderij kwamen de volgende punten naar voren:

- De diervoederindustrie gebruikt kruiden in gedroogde en vloeibare vorm, meestal als aanvullende diervoeders met als doel de diergezondheid te verbeteren;
- Producenten en leveranciers zijn positief over de inzet van deze middelen. De middelen dragen bij aan de diergezondheid en het is een sterk groeiende markt. De tevredenheid van de boeren hangt af van de resultaten, veel zijn positief;
- Melkverwerkers zijn vooral bang voor smaak- en kleurafwijkingen die de kwaliteit van de melk beïnvloeden;
- Dierwelzijnsorganisaties zijn verdeeld, sommige positief over natuurlijke middelen als ze werken, anders is het een dier onthouden van behandeling;
- Onderwijsinstellingen: docenten vinden dat er weinig aandacht voor het thema is, maar men wil er wel graag meer van weten, studenten zijn voor een groot deel geïnteresseerd in het onderwerp maar het is niet in het studieprogramma opgenomen;
- Vakorganisaties ondersteunen het gebruik van en onderzoek naar natuurlijke producten. Meer onderzoek en wetenschappelijke onderbouwing wordt noodzakelijk geacht;
- Diergezondheidsorganisaties doen geen actieve research naar gebruik en werking van kruiden en andere natuurlijke middelen;
- Onderzoeksinstituten doen vrij veel onderzoek. Ze denken dat natuurlijke middelen antibiotica niet kunnen vervangen, maar dat ze wel toepassing hebben als aanvulling op de voeding of het grasland en bij kunnen dragen aan de diergezondheid, door te zorgen dat dieren minder snel ziek worden;
- Dierenartsen maken in het algemeen nog geen actief gebruik van natuurlijke middelen. Voornaamste struikelblok is het gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing waardoor het een risico is deze middelen in te zetten in plaats van antibiotica, die waarschijnlijk wel werken;
- Veehouders: hiervan had 80 % ervaring met natuurlijke middelen, maar er is nog niet veel vraag naar. Dat komt vooral omdat veehouders vertrouwen op hun dierenarts wat betreft de keuze van behandeling.

Door de antibiotica problematiek raakte ook de gangbare sector geïnteresseerd in gebruik van natuurlijke middelen en zijn de stalboekjes (pluimvee en varken) ge-update voor deze sector en is er een stalboekje vleeskalveren bij gekomen. Het stalboekje vleeskalveren is tot stand gekomen in samenwerking met dierenartsen en dat heeft de acceptatie vergroot. Sinds 2015 is er een kentering gekomen in de visie van dierenartsen op het gebruik van kruiden en andere natuurlijke producten. Oorzaak is de maatschappelijke druk om minder antibiotica te gebruiken en de daarbij bijkomende zoektocht naar alternatieven om dieren gezond te houden. Een andere factor waardoor de belangstelling nu toeneemt is de beschikbaarheid van een gedrukte uitgave van de stalboekjes, waardoor mensen fysiek iets in handen hebben en de dierenartsen zich kunnen inlezen over het onderzoek wat gedaan is.

Ook de uitbreiding van de stalboekjes naar de gangbare veehouderij is van belang voor een betere acceptatie. Workshops voor dierenartsen en bij boeren zijn belangrijk om het kennisveld bekend te maken, maar voor de toepassing in de praktijk is back-up nodig van studiegroepen, praktijknetwerken die producten uittesten of van de eigen dierenarts die ervaringen deelt. Ook een kennisbank waar ervaringen van veehouders en dierenartsen kunnen worden gedeeld is van groot belang.

Aanbevelingen

Om de kennis die wordt ontsloten via de stalboekjes beter te laten landen in de praktijk zijn aanvullende communicatiemiddelen nodig. De belangrijkste hiervoor zijn:

- Kennisverspreiding via workshops en lezingen, praktijknetwerken en studiegroepen
- Aandacht voor gebruik van natuurlijke middelen in het agrarisch onderwijs en tijdens studie diergeneeskunde
- Nascholing van dierenartsen via postacademisch onderwijs (PAO) of CPD workshops over gebruik van natuurlijke middelen
- Opzetten van studiegroepen van boeren en dierenartsen over gebruik van natuurlijke middelen in de praktijk, die verschillende middelen in de praktijk testen
- Kennisloket of kennisbank: Een platform waar ervaringen van praktijknetwerken en veehouders met bepaalde middelen kunnen worden gedeeld, waar gegevens van onderzoek beschikbaar worden gemaakt en een apart deel voor dierenartsen die daar informatie kunnen zoeken en delen.

---

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en uitgangspunten

Het streven om het gebruik van antibiotica in de veehouderij terug te dringen vraagt om een ander management. Goede voeding, huisvesting en hygiëne zijn daarbij belangrijk, maar ook inzet van natuurlijke middelen kan hier een bijdrage leveren. RIKILT Wageningen UR heeft stalboekjes ontwikkeld op basis van bestaande kennis en inzichten over hoe met natuurlijke middelen de gezondheid van de dieren te bevorderen, en zo ziektes te voorkomen of de ernst van de ziekte te reduceren. Er zijn stalboekjes ontwikkeld voor diverse sectoren (pluimvee, varkens, melkvee, vleeskalveren) met informatie voor zowel agrarische ondernemers als voor dierenartsen en veevoeradviseurs. Vraag is of deze kennis nu daadwerkelijk op 'het boerenerf' landt en wat er mee wordt gedaan. Tevens is de vraag of, als er weinig mee wordt gedaan, bekend is wat hiervan de oorzaak is en welke succesfactoren er zijn om deze kennisoverdracht te stimuleren en te ondersteunen. Doel is een antwoord op deze vraag te geven en aanbevelingen te doen om de kennis optimaal in te zetten.

---

2 Materiaal en methoden

Om een beeld te krijgen hoe de kennis wordt verspreid zijn diverse stakeholders bevroegd. Hiervoor is gebruik gemaakt van de resultaten van een enquête die studenten van Van Hall Larenstein (VHL) eind 2014 hebben verspreid onder veehouders, dierenartsen, producenten en leveranciers van kruidenmiddelen, melkverwerkers en veevoederproducenten. Daarnaast zijn eigen contacten benaderd. De resultaten van de enquête en de gesprekken worden hier gerapporteerd. Verder zijn er een groot aantal workshops en lezingen gehouden en zijn er interviews gehouden voor radio en voor tijdschriften.

---

3 Resultaten

3.1 Resultaten enquête VHL 2014

De enquête is gehouden in het kader van een VHL sectorproject over gebruik van kruiden in de melkveehouderij in opdracht van Maria Groot, RIKILT Wageningen UR.

Er is contact geweest met de veevoederindustrie: Nutreco, de Heus.

Met producenten en leveranciers van kruidenmiddelen: Ecostyle, Macrovet

Melkverwerkers: FrieslandCampina

Dierwelzijnsorganisatie: Dierenbescherming, Eyes on animals

Onderwijsinstellingen: Wageningen UR, HAS Den Bosch, AOC de Welle, CAH Vilentum Dronten, VHL Wageningen.

Vakorganisaties: LTO Noord, Nederlandse Melkveehouder Vakbond.

Diergezondheidsorganisaties: GD Diergezondheid

Onderzoeksinstituten: Louis Bolk Instituut

Dierenartsenpraktijken: DAP V.U.G.

Veehouders: uit Drenthe (10 %), Noord-Holland (10 %) en Gelderland (80 %)

Diervoederindustrie:

Kruiden en natuurlijke middelen worden gebruikt in gedroogde en vloeibare vorm, meestal droog. Meestal als aanvullende diervoeders met als doel de diergezondheid te verbeteren. Boeren hebben er nog niet altijd zoveel vertrouwen in. Bewustheid over de werkzaamheid en goede onderbouwing is nodig

Producenten/leveranciers

Zij zijn positief over de inzet van deze middelen. De middelen dragen bij aan de diergezondheid en het is een sterk groeiende markt. De tevredenheid van de boeren hangt af van de resultaten, veel zijn positief. Er moet een balans komen tussen inzet van vaccinatie, antibiotica, pijnstillers en gebruik van natuurlijke middelen.

Melkverwerker

Zij zijn vooral bang voor smaak en kleurafwijkingen die de kwaliteit van de melk beïnvloeden.

Dierwelzijnsorganisaties

Meningen zijn verdeeld, sommige positief over natuurlijke middelen als ze werken, anders is het een dier onthouden van behandeling. Ze vinden wel dat er meer onderzoek naar de effecten van deze middelen moet komen.

Onderwijsinstellingen

Docenten: er is weinig aandacht voor het thema, maar men wil er wel graag meer van weten. Soms wordt het onderwerp opgepakt in projecten, maar het zit niet in het onderwijsprogramma.

Studenten: zijn voor een groot deel geïnteresseerd in het onderwerp, 61 % zegt geen enkele informatie te krijgen via de studie en 39 % krijgt een beetje informatie. Niemand gaf aan dat het in het studieprogramma was opgenomen. Informatie kwam via lezingen, projecten of taken. 79 % van de studenten zou graag meer informatie ontvangen, het liefst in praktijk en onderzoeksresultaten. Projecten worden het minst aantrekkelijk gevonden.

Vakorganisaties

Zij ondersteunen het gebruik van en onderzoek naar natuurlijke producten. Meer onderzoek en wetenschappelijke onderbouwing wordt noodzakelijk geachte. Hiertoe worden onderzoeksprojecten ondersteund.

Diergezondheidsorganisaties

Deze doen geen actieve research naar gebruik en werking van kruiden en andere natuurlijke middelen.

Onderzoeksinstituten

Er wordt vrij veel onderzoek gedaan. De sector is geïnteresseerd in preventief en curatief gebruik. Onderzoekers denken dat natuurlijke middelen antibiotica niet kunnen vervangen, maar dat ze wel toepassing hebben als aanvulling op de voeding of het grasland en bij kunnen dragen aan de diergezondheid, door te zorgen dat dieren minder snel ziek worden.

Dierenartsen

In het algemeen maken dierenartsen nog geen actief gebruik van natuurlijke middelen. Voornaamste struikelblok is het gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing waardoor het een risico is deze middelen in te zetten in plaats van antibiotica, die waarschijnlijk wel werken.

Veehouders

Van de veehouders had 80 % ervaring met natuurlijke middelen, maar er is nog niet veel vraag naar. Dat komt vooral omdat veehouders vertrouwen op hun dierenarts wat betreft de keuze van behandeling. Voor veehouders is het belangrijk dat er middelen zijn met bewezen werking.

3.2 Workshops en lezingen

In januari 2015 hebben de studenten van VHL een symposium georganiseerd: Kruiden in de Nederlandse melkveehouderij, achterhaald of de toekomst. Het symposium, gehouden in het Forum gebouw van de WUR was goed bezocht (70 aanmeldingen) en goed gewaardeerd.

In 2014 en 2015 zijn via CZ Rouveen workshops en presentaties gehouden voor melkveehouders. Voor Rouveen zijn in totaal 9 workshops gegeven voor bijna 90 veehouders, door Maria Groot samen met melkveedierenarts Hans Nij Bijvank (dierenartsenpraktijk de Woldberg, Steenwijk). Ook heeft Maria Groot een presentatie gehouden voor kalverdierenartsen tijdens de DOVES kalverziekte cursus te Bersenbrück.

Bij het symposium van het Collectief praktiserende Dierenartsen (CPD) 'Toolbox van de moderne dierenarts' heeft ze ook een lezing gehouden over het Fyto-V project en de stalboekjes.

In samenwerking met LTO is een avond georganiseerd voor kalverhouders waar naast een aantal lezingen van producenten, ook een lezing is gehouden over inzet van natuurlijke middelen en het stalboekje. Hier zijn ook stalboekjes uitgedeeld aan de aanwezige veehouders.

Op het Edupet Conference Complementary Veterinary Medicine 27&28 November - had Dier en Kruid een stand met o.a. de stalboekjes en ander informatie.

In maart 2016 wordt, weer via het CPD, een dag georganiseerd voor kalverdierenartsen, waar Maria Groot een lezing geeft over wet- en regelgeving en het stalboekje. Later dat jaar wordt een avond voor varkenshouders georganiseerd.

Bij alle bijeenkomsten worden tevens stalboekjes uitgedeeld aan dierenartsen en veehouders.

Ook de Studiegroep Dier en Kruid, een onderdeel van de Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie, draagt bij aan kennisverspreiding over fytotherapie. De studiegroep komt 3 tot 4 maal per jaar bijeen, tegenwoordig op het RIKILT, en heeft nu 90 leden, waaronder een groeiend aantal dierenartsen.

3.3 Publiciteit

Er is dit jaar vanuit dit project veel aandacht besteed aan het vergroten van de zichtbaarheid in de media van de mogelijkheden van het gebruik van kruiden in de veehouderij.

Veearts.nl, januari 2015: Acceptatie natuurproducten neemt iets toe

De Molenaar, maart 2015: Kruiden in de melkveehouderij

Friesch Dagblad, 19 juni. Antibiotica is buiten de stal te houden

Wageningen World, nr. 2, juni 2015: Kruiden verdringen antibiotica/ Herbs oust antibiotics, interview met Maria Groot

---

Radio 1: EenVandaag, juni 2015: Radio interview met Maria Groot: Plantenextracten in plaats van antibiotica in de stal.
Stal en Akker, juni 2015, over het congres van de CPD: Dierenartsen op zoek naar alternatieven voor antibiotica: kort geleden was dit nog kwakzalverij
Pluimveehouderij, juli 2015: Pluimveehandboek voor natuurproducten
Tijdschrift voor Diergeneeskunde, september 2015: Dierenarts gebruikt vaker natuurlijke middelen.
Nieuwe Oogst, oktober 2015: Honger naar kennis over kruiden
Het Nederlands Tijdschrift voor Fytotherapie, oktober 2015. Kwaliteit van diervoeders: Kruiden in diervoeders en mogelijke claims op een gezondheidsbevorderende werking
Dier en Arts, november 2015: Fytotherapie en kruiden in opmars
Resource 10 maart 2016: Natuurmiddel vervangt antibiotica in de melkstal. Interview met Maria Groot
Radio Vroege Vogels: 13 maart 2016:
[http://vroegevogels.vara.nl/Fragment.150.0.html?tx_ttnews\[tt_news\]=375024&cHash=5be9e6beadfbf427473d67f66e892a96](http://vroegevogels.vara.nl/Fragment.150.0.html?tx_ttnews[tt_news]=375024&cHash=5be9e6beadfbf427473d67f66e892a96)

3.4 Bedrijfsleven

Het stalboekje vleeskalveren is geschreven samen met kalverdierenartsen van Dierenkliniek Den Ham en is mede daardoor erg goed ontvangen. Een van de producenten heeft op eigen kosten 1000 boekjes bij laten drukken en onder de kalverhouders verspreid.

3.5 Onderwijs

Van groot belang voor het verspreiden van kennis over gebruik van natuurlijke middelen is de bekendheid hiermee van onderwijsinstellingen. Het Groenhorstcollege in Barneveld geeft een module over de kalverhouderij en daar zijn 20 stalboekjes vleeskalveren heengegaan. Ook VHL doet veel projecten over gebruik van kruiden bij dieren, maar de studenten missen hierover onderwijs in het curriculum. In 2014 en 2015 zijn er studentenprojecten over gebruik van kruiden in de melkveehouderij geweest, met een afsluitend symposium. Dit draagt bij aan de kennisverspreiding. Nederlandse dierenartsen krijgen tijdens hun opleiding geen kennis over farmacognosie en toepassing van natuurlijke middelen voor diergezondheid. In België zit planten kennis wel in het curriculum, vandaar dat dierenartsen die in België hebben gestudeerd meer open staan voor gebruik van kruidenmiddelen. Nederlandse dierenartsen neigen vanuit hun verantwoordelijkheid voor zorgvuldig veterinaire handelen vast te houden aan richtlijnen en protocollen. Deze richtlijnen en protocollen richten zich niet op toepassing van natuurlijke middelen die niet als diergeneesmiddel zijn geregistreerd. Vrees voor claims en oordeel van collega's spelen daarbij een rol. Door de symposia van het Collectief Praktiserend Dierenartsen (CPD) worden per sector dierenartsen bijgepraat over de toepasbaarheid van natuurlijke middelen. Voor 2016 staat een middag voor kalverdierenartsen en een middag voor varkensdierenartsen gepland. Dit is van groot belang want veehouders willen liever niet zelf gaan experimenteren; ze willen advies en begeleiding bij toepassing van natuurlijke middelen (bijv. door hun dierenarts).

---

4 Discussie

De stalboekjes zijn al een aantal jaar verkrijgbaar via internet, waar ze gratis zijn te downloaden. De vindbaarheid van de stalboekjes is goed, als je zoekt op stalboekje komen ze direct boven.

Toch bleek dat in de praktijk niet veel met de boekjes werd gewerkt. Hiervoor waren een aantal oorzaken:

- Te grote bestanden om te downloaden en uitprinten
- Geen backup van de dierenarts
- Onbekendheid met gebruik van kruiden
- Het idee dat het niet goed onderzocht is

Vanaf 2015 is er een kentering gekomen in de visie van dierenartsen op het gebruik van kruiden. Oorzaak is de maatschappelijke druk om minder antibiotica te gebruiken en de daarbij bijkomende zoektocht naar alternatieven. Momenteel zijn er zelfs diverse dierenartsen praktijken die onder eigen naam kruiden- en andere natuurproducten verkopen, en/of deze testen in praktijkstallen. Bv verschillende pluimveepraktijken (o.a. de Pluimveepraktijk de Achterhoek, Dierenartsen Midden Brabant, Pluimveedierenartsenpraktijk West Nederland) hebben een eigen lijn van Total-Fit natuurproducten.

Een andere factor waardoor de belangstelling nu toeneemt is de beschikbaarheid van een gedrukte uitgave van de stalboekjes, waardoor mensen fysiek iets in handen hebben en de dierenartsen zich kunnen inlezen over het onderzoek wat gedaan is.

Ook de uitbreiding van de stalboekjes naar de gangbare veehouderij is van belang voor een betere acceptatie. Biologische landbouw wordt toch vaak als wat alternatief gezien en nu de boekjes voor de hele veehouderij geschikt zijn, is ook het imago beter en komt er meer publiciteit.

Workshops bij boeren zijn goed om het kennisveld bekend te maken, maar voor de toepassing in de praktijk is back-up nodig van studiegroepen, praktijknetwerken die producten uittesten of van de eigen dierenarts die ervaringen deelt of van de melkfabriek. Voor een optimale verspreiding van deze kennis is opname in het onderwijs van belang. Voor veehouders is het belangrijk ervaringen van andere veehouders te horen en gesteund te worden door zijn dierenarts. Voor dierenartsen is nascholing van belang en het delen van ervaringen met vakgenoten. Voorgesteld wordt om een kennisbank op te zetten met beschikbare informatie uit onderzoek, en ervaringen van veehouders en dierenartsen. Dit zou via een interactieve website kunnen.

Literatuur

Hellen Borren, Ryon Entjes, Kiko Janneman, Soraya van Melsen, Lilian Raeijmaeckers, 2015 The Dutch view on the herbal use in the dairy sector, VHL sectorverslag januari.

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2016.002

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

RIKILT Wageningen UR
Postbus 230
6700 AE Wageningen
T 0317 48 02 56
www.wageningenUR.nl/rikilt

RIKILT-rapport 2016.002

RIKILT Wageningen UR is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen University & Research centre. RIKILT doet onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid en betrouwbaarheid van voedsel. Het instituut is gespecialiseerd in de detectie, identificatie, functionaliteit en (mogelijk schadelijke) effectiviteit van stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.000 medewerkers en 9.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

